

Slovník pojmov

Abrahám – biblická postava praotca Izraelitov, ktorý prvý veril v Jediného Boha. Boh s ním uzatvoril zmluvu a prisľúbil mu potomstvo, krajinu a požehnanie.

bar micva – dosl. „syn prikázania“, slávnosť pre židovských chlapcov vo veku 13 rokov

bat micva – dosl. „dcéra prikázania“, slávnosť pre židovské dievčatá vo veku 12 rokov

chevra kadiša – pohrebné bratstvo

chuppa – baldachýn, pod ktorým sa tradične koná židovský svadobný obrad

jarcajt – výročie úmrtia

mazal tov! – „veľa šťastia!“

micva – prikázanie a dobrý skutok, ku ktorému má prikázanie v praxi viesť

Tóra – dosl. „náuka, učenie“; označuje Päť kníh Mojžišových (prvú časť Biblie), niekedy celú hebrejskú Bibliu, resp. písanú aj ústnu Tóru. Je základom židovského náboženstva.

Tanier na milodary, v strede s nápisom Mazal tov (Vela šťastia!), používal sa pri svadbách na zbieranie peňazí pre chudobných v Svätej zemi.

**synagoga
bratislava**

Židovské komunitné múzeum
www.synagogue.sk

**Bratislavský
samosprávny
kraj**

Partnerom Židovského komunitného múzea
je Bratislavský samosprávny kraj

Materiál pre potreby vzdelávacieho programu Židovské kultúrne dedičstvo v Bratislave
vydal Neinvestičný fond židovského kultúrneho dedičstva – Menorah, 2013

Text © Lucia Hidvéghyová Design © Martin Lepej

Životný cyklus

V ľudskom živote sa od narodenia po smrť vystrieda niekoľko období. Prechody medzi nimi, ako aj samotný príchod na svet a odchod z neho, označuje každá kultúra svojim vlastným spôsobom a ide o dôležité udalosti pre jednotlivca i celú spoločnosť. V monoteistických náboženstvách sa tieto momenty slávia v komunite a spájajú sa s hlbokým náboženským obsahom vyjadreným v obradoch životného cyklu.

V židovskej náboženskej tradícii je prvým takýmto obradom po narodení u chlapcov obriezka, u dievčat predstavenie v komunite. Prechod z detstva do dospelosti sa spája u chlapcov so slávnosťou bar micva, u dievčat bat micva. Výber manželského partnera a založenie rodiny spečatí svadba, po ktorej dospelí prežívajú obrady životného cyklu svojich detí, kým ich neodprevadia na poslednej ceste.

Počas slávania jednotlivých obradov životného cyklu sa zvyčajne používajú osobitné predmety vyhradené výlučne pre tieto udalosti. Pribeh a náplň samotných obradov si teraz predstavíme.

Svietnik na jarcajt, začiatok 20. storočia, Uhorsko

Smútenie

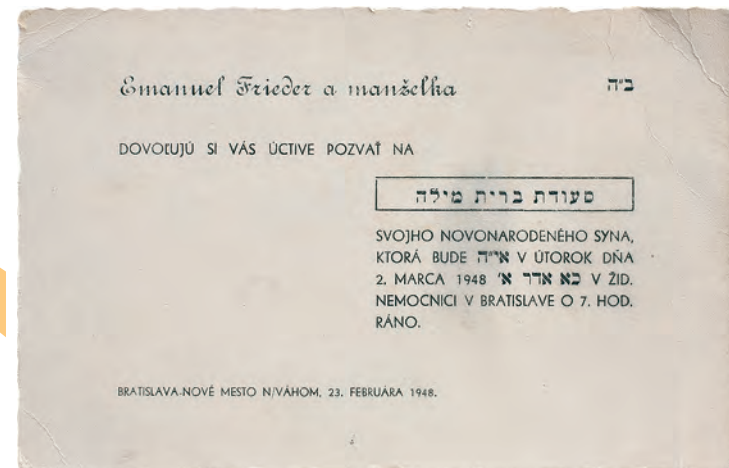
Rituály spojené so smrťou a oplákaním zosnulých prežrádzajú veľa o potrebách smútiacich. Neostanú v žiali osamotení, aby sa so stratou nemuseli vyrovnávať bez pomoci.

U židov sa vyžaduje návšteva chorých a umierajúcich, aj spoločná modlitba. Keď niekto umrie, pohrebné bratstvo (chevra kadiša), zložené z členov komunity, sa postará o umytie jeho tela, o pohrebný rubáš a samotný pohreb.

Po ňom nasleduje sedem dní smútenia. Po strate rodiča trvá smútenie celý rok. Na výročie úmrtia (jarcajt) si židia svojich drahých pripomínajú v komunitě aj doma modlitbami a pálením zvláštnej sviečky (neraz v osobitnom svietniku na jarcajt).

smrť

narodenie

Pozvánka na obriezku syna E. Friedera (1948)

Brit mila

Každé dieťa, ktoré príde na svet, je pokračovaním života rodičov. U židov to zdôrazňuje obrad, pri ktorom chlapec na ôsmy deň po narodení dostáva meno a je podľa biblickej tradície obrezaný. Obriezka je znakom zmluvy medzi Bohom a potomkami Abraháma.

Zárok vykonáva odborník (mohel) v synagóge, doma, alebo v nemocnici. Pred ním sedí sandak, ktorý má čestnú úlohu držať dieťa na kolenách. Pri obrade vyhradia čestné miesto prorokovi Eliášovi, ktorý má ohlásiť príchod Mesiáša. Na dievčatá sa obriezka nevzťahuje. Meno dostávajú vyhlásením v synagóge, väčšinou v prvú sobotu po narodení.

svadba

dospelosť

Chuppa

Podľa Biblie (Tóry) „nie je dobré, aby človek bol sám“ (Gn 2,18), je stvorený pre život v spoločnosti. V manželstve ide najmä o vzájomný vzťah medzi mužom a ženou, až potom o zachovanie potomstva.

Svadbe predchádzajú zasnuby. Počas svadobného obradu dáva ženich neveste prsteň a číta sa svadobná zmluva (ketuba) s povinnosťami manželov. Obklopení komunitou stoja obaja pod svadobným baldachýnom (chuppou), ktorý symbolizuje ich nový domov. Obrad vedie zväčša rabín. Ženich na konci obradu rozbije pohár, čo pripomína zničenie Jeruzalemského chrámu. Všetci manželom prajú veľa šťastia – mazal tov!

Svadba na nádvorí bratislavskej synagógy (2006)

Bar micva

Jednou z hlavných úloh židovských rodičov je odovzdať svojim deťom tradíciu. Jej zachovávanie a dodržiavanie je u chlapcov povinné od 13 rokov, u dievčat od 12 rokov.

Obrad, ktorý označuje vstup do novej životnej etapy, do dospelosti, sa slávi v synagóge, kde sa chlapec po prvý raz naplno zúčastní bohoslužby tým, že ho zovolajú čítať z Tóry (bar micva znamená, že je doslova „synom prikázania“).

V niektorých synagógach slávia podobný obrad aj dievčatá, volá sa bat micva. Po slávnosti sú títo mladí ľudia plnoprávnymi členmi židovskej obce, zodpovedajú za svoje vlastné konanie.

Slávnosť bar micva v bratislavskej synagóge (1973)

